

Nieuwsbrief

ADLO-project: Geïntegreerde aanpak van de gezondheidszorg bij schapen en melkgeiten

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever

Vlaamse Schapenhouderij vzw
Ieperseweg 87
8800 Rumbek/Beitem
T 051 27 32 25
F 051 24 00 20
E griet.dewaele@west-vlaanderen.be

Projectpartners

- Vlaamse Schapenhouderij vzw
- Diergezondheidszorg Vlaanderen
- Katholieke Hogeschool Kempen
- Interprovinciaal Proefcentrum voor de Biologische Teelt vzw

IN DIT NUMMER:

- Voorwoord 1
- Resultaten van een veldproef op schapenbedrijven: deel 2 2
- Demonstratienamiddagen 5

Met steun van de Vlaamse overheid

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland.

JAARGANG 4, NR. 14

MEI 2011

Voorwoord

Geachte lezer,

De aflamperiode is bijna of volledig achter de rug. De droge lente met zomerse temperaturen heeft voor heel wat gras gezorgd zodat de dieren tijdig de wei in konden en er ondertussen her en der ook al heel wat gemaaid en ingekuuld is. Maar stilaan begint de droogte ons parten te spelen.

Nu de drukte van een schapenbedrijf wat minder wordt, willen we vanuit het project 'Geïntegreerde aanpak van de gezondheidszorg bij schapen en melkgeiten' de schapen- en geitenhouders in elke Vlaamse provincie een demonamiddag aanbieden. We combineren er een infosessie met een bedrijfsbezoek. U vindt in dit nummer de data, de plaatsen en de dagorde voor onze 5 demomomenten, noteer dit alvast in jullie agenda.

In dit nummer brengen we jullie ook het tweede deel van de resultaten van de opvolgingsproef op 16 bedrijven door DGZ wat betreft het omgaan met voorkomen en bestrijden van wormen en leverbot. De resultaten zijn niet altijd eenduidig maar toch wel relevant.

Er zijn ook enquêtes uitgevoerd en de bevindingen binnen het project worden straks in een brochure samen gebracht. We komen hier in latere nieuwsbrieven op terug.

A. Calus

Voorzitter VSH

Resultaten van een opvolgingsproef op schapenbedrijven

In het demonstratieproject “Geïntegreerde aanpak van de gezondheidszorg bij schapen en geiten” is voorzien om de situatie op een aantal schapen- en geitenbedrijven op te volgen.

Doelstellingen van de bedrijfsbezoeken zijn:

- Coccidiose besmetting in kaart brengen;
- Aard en frequentie van de darmparasieten en frequentie van de leverbot besmetting nagaan;
- Relatie tussen weidebeheer, ontwormingsstrategie en de wormbesmetting en resistentie tegen ontwormingsproducten onderzoeken

In vorige nieuwsbrief kon u al deel I lezen, in deze nieuwsbrief geven we deel twee weer.

6. Beweiding en ontwormingsstrategie op de bedrijven

“Resultaten van
een
opvolgingsproef op
schapenbedrijven:
deel 2”

Er zijn 16 bedrijven bij het onderzoek betrokken.

De tabel hiernaast geeft een overzicht van de ontworming die normaal toegepast wordt op de bedrijven. Ook is gekeken of er een preventief beweidingsmanagement wordt toegepast voor de wormcontrole. Voor een goed begrip van de overzichtstabel hierbij toelichting bij de kolomkoppen

- Aflam: ontwormen van de ooien kort rond het aflammeren. Is een duidelijke meerwaarde in de wormpreventie. Ontwormde ooien verminderen de weidebesmetting voor de lammeren
- Uitweiden: ontwormen van ooien en of lammeren bij of kort na het op de weide brengen in het voorjaar
- Scheren/spenen: ontwormen van ooien en of lammeren
- Najaar: ontworming vanaf september en later op het jaar
- Interval: ontwormen van lammeren met vaste tussentijd, uitgedrukt in weken, zonder rekening te houden met wormschade bij de dieren
- Beweidings management: bij “ja” bedoelen we een systeem van weiderotatie en maaien dat preventief kan werken om de besmettingsdruk laag te houden. Bij “beperkt” bedoelen we dat er wel aan rotatie en of maaien gedaan wordt maar niet sluitend om besmetting te voorkomen, bv. te vroeg op reeds begraasd perceel terugkeren. Bij “neen” zijn er geen beweidingsmaatregelen ivm wormbesmetting, meestal gaat het om jaarrond standweidenpercelen.

Tabel 5: overzicht van de bezochte bedrijven

Gebruikelijke ontworming op het bedrijf											Beweiding management	Worm besmetting	product	
Bedrijf	Aflam	Uitweiden		Scheren		Spenen		Najaar		Stal	Interval			
		O	L	O	L	O	L	O	L					
A				x			x	x	x			ja	laag	
B		x	x	x	x	x	x	x	x			ja	matig	
C	x					x	x	x	x		8w	beperkt	hoog	
D	x			x	x		x					Beperkt	hoog	
E	x		x		x		x		x			Beperkt	matig	
F	x				x		x		x	x	6w	neen	matig	
G	x		x	x							5w	Neen	geen	
H		x					x				5w	ja	hoog	
I	x		x	x	x			x			5w	Beperkt	matig	
J		x					x	x				beperkt	hoog	
K						x	x			x		ja	hoog	
L				x	x		x	x	x			Beperkt	matig	
M						x	x	x			6w	ja	geen	
N	x		x	x							6w	beperkt	hoog	
O							x		x	x		ja	laag	
P			x	x							6w	ja	laag	

X : wordt toegepast op het bedrijf

O = ooi

L = lam

Uit 16 bedrijven kunnen geen vergaande conclusies getrokken worden. Toch vallen een aantal dingen op.

- Alle bedrijven ontwormen
- Wanneer en welke groepen ontwormd worden is erg verschillend
- Spenen is voor de meeste schapenhouders een geschikt moment om de lammeren te ontwormen.
- Scheren is dan weer het moment om de ooiën te ontwormen
- Slechts de helft van de bedrijven ontwormd de ooiën rond het aflammeren
- Meer dan de helft van de deelnemers past een ontworming van de lammeren toe met een vast interval (5 tot 8 weken) hierbij komen zowel hoge als matige wormbesmettingen voor
- 7 bedrijven passen een strategische beweiding toe om wormen onder controle te houden en dit resulteert voor 5 bedrijven in een lagere wormbesmetting

Een verband leggen tussen bovenstaande gegevens en de wormbesmetting op het bedrijf is op dit beperkt aantal bedrijven niet mogelijk. Bovendien spelen er nog heel wat andere factoren een rol zoals de dosering, het gebruikelijke ontwormingsproduct enz...

“Wat valt op?”

7. Dosering van ontwormingsproducten.

Onderdosereren is één van de oorzaken van resistentie vorming.

Alle bezochte schapenhouders zijn zich ervan bewust dat er voldoende moet gedoseerd worden. Dieren wegen om de dosis te bepalen wordt zelden toegepast. Bij nagenoeg alle bezochte schapenhouders is er een duidelijke tendens om de dosis wat ruimer te nemen dan voorgeschreven op de bijsluiters en zich te richten op de zwaarste dieren in een groep. De onderstaande tabel geeft het lichaamsgewicht weer waarop de schapenhouder de dosering richt.

Zoveel mogelijk werd het aantal toegediende milliliters omgerekend naar kilogram lichaamsgewicht

Tabel 6: dosering van ontwormingsproducten

Bedrijf	Product	Ooien Kg LG	Speenlam Kg LG	Ouder lam Kg LG	opmerking
A	Ivomec 10mg/ml	125	50	50	
B	Valbazen 1,9%				Dosering iets boven gewicht
C	Valbazen 1,9%	70	20	40	
D	Panacur 2,5 %	70		40	
E	Panacur 10 %	120	60	80	
F	Endex 19,5%	100		40	
G	Ecomectin 10mg				zwaarste dieren in de groep
H	Endex 19,5%	75	30	50	ooien Ivomec
I	Valbazen 1,9%	70	20	40	
J	Ivomec 10 mg	75	20-30	50	
K	Levamisol 7,5%	60	30	40	weegt
L	Ivomec 10 mg	60	20	30	
M	Dectomax 10 mg	100	50	25	Jong lam Ivomec
N	Dectomax 10 mg	100	50	50-100	
O	Ivomec 10 mg	100	50	50-100	
P	Cydectin 0,1%	60	25	50	

Kg LG: kilogram lichaamsgewicht

Zoals uit de tabel blijkt, na omrekening van de toegediende dosis, blijkt dat alle bedrijven een correcte tot matige overdosering toepassen.

8. Besluiten

De veldproef heeft ons geleerd dat coccidiose op alle bedrijven te verwachten is en dat eerder de symptomen een aanwijzing geven dan mestonderzoek.

Darmwormen zijn op elk bedrijf aanwezig, de besmettingsgraad verschilt sterk van bedrijf tot bedrijf en eveneens van dier tot dier. Vaak komen meerdere wormsoorten tegelijk voor. Maatregelen tegen wormen zijn in de schapenhouderij onontbeerlijk. Het belang van lintwormen wordt nogal eens overschat ten gevolge van de duidelijk zichtbare eitjes.

Leverbot is een belangrijke speler in de parasitaire infecties. Schapenhouders zijn zich niet steeds bewust van de schade die leverbot kan veroorzaken. Elke schapenhouder zou moeten weten of leverbot op het bedrijf voorkomt, dit kan gemakkelijk door een 10 tal ooien op antistoffen te laten onderzoeken.

“Onderdosereren is één van de oorzaken van resistentie vorming”

Resistentie tegen benzimidazoles kan vermoed worden op 2 bedrijven.

Ontwormen wordt algemeen toegepast. De methoden verschillen van bedrijf tot bedrijf. Vrij algemeen zijn ontwormen van lammeren bij spenen en ooien bij scheren. Ontwormen van ooien rond het aflammeren wordt nog te weinig toegepast.

Waar een strategische beweiding toegepast wordt ter voorkoming van wormbesmetting, leidt dit meestal tot een lage wormbesmetting.

Doseren van ontwormingsproducten was op alle bedrijven in orde.

Tot slot willen we namens de projectgroep de schapenhouders bedanken die bereidwillig hebben meegewerkt aan de veldproef.

Dr. Guido Bertels, Dierenarts, Dierengezondheidszorg

Demonstratienamiddagen

Dit project wordt uitgevoerd door vier partners: Vlaamse Schapenhouderij vzw (VSH, vzw), Dierengezondheidszorg vzw (DGZ vzw), Katholieke Hogeschool Kempen(KHK) en Proefcentrum voor de Biologische Teelt vzw (PCBT)

In mei en juni organiseren de partners van het ADLO-project 'geïntegreerde aanpak van de gezondheidszorg bij schapen en melkgeiten' in elke provincie, op een schapen- of geitenbedrijf, een demonamiddag. Alle geïnteresseerden zijn hier van harte welkom.

Programma

- 13u30 Ontvangst met hapje* en drankje
 14u - Welkom en situering van het project en de partners door dhr A.Calus
 - Beschrijving problematiek en proefresultaten van maagdarmwormen, coccidiose en leverbot bij schapen door dhr Guido Bertels
 - Bespreking van enquêtes, onderzoeksresultaten en bedrijfsstrategieën voor wormcontrole bij schapen door dhr Bert Driessen
 15u15 Korte pauze
 15u30 De schapen- of geitenhouder stelt zijn bedrijf voor, gevolgd door een bedrijfsbezoek
 16u30 Afsluiten met een drankje

Demonamiddagen :

- **18 mei 2011**, Samenkomst in het OC 't Goor, Engsberseweg 107, 3980 Tessenderlo, achteraf bezoek bij Kurt Sannen, Asdonkstraat 49, 3294 Molenstede
- **23 mei 2011**, Samenkomst in het POVLT, Ieperseweg 87, 8800 Rumbeke-Beitem, achteraf bezoek bij Paul Stragier, Rennevoordestraat 20, 8800 Oekene
- **7 juni 2011**, Samenkomst in het natuurcentrum De Vroente, Putsesteenweg 129, 2920 Kalmthout, achteraf bezoek aan de Kalmthoutse Heide bij Ludo Van Alphen
- **15 juni 2011**, Samenkomst en bezoek bij Joris Schelfhout, Meir 78, 2980 Oppuurs
- **16 juni 2011**, Samenkomst en bezoek bij Erwin Mertens, Ommersteyn, de Schiervellaan 5, 3650 Dilsen-Stokkem

Inschrijven kan via mail naar onderstaand adres, met vermelding van uw naam, adres, email en de dag en de plaats waar u de namiddag wilt bijwonen: griet.dewaele@west-vlaanderen.be

Voor meer info kan u terecht bij:

Vzw Vlaamse Schapenhouderij

Griet Dewaele

Ieperseweg 87

8800 Rumbeke/Beitem

T 051 27 32 28

E griet.dewaele@west-vlaanderen.be

“demonstratie
namiddagen”